

Dr. sc. Maja Polić
Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Zavod za povijesne i društvene znanosti u Rijeci
Ružičeva 5, HR – 51000 Rijeka

Prethodno priopćenje
929.52Grohovac, B.

Prilog poznavanju života i djelovanja Benjamina Grohovca

U tekstu je riječ o Benjaminu Grohovcu (Grohovo kraj Rijeke 1880.-Zagreb, 1957.), profesoru povijesti i zemljopisa. Bio je namjesni učitelj pri Nautičkoj školi u Bakru (1907.-1918.), pa profesor Kraljevske realne gimnazije u Sušaku (1918.-1931.), odakle je premješten na III. Državnu realnu gimnaziju u Zagrebu (1931.-1942.), te umirovljen. U političkome smislu, zanimljiv je kao član Savjetujućega odbora za Rijeku i kotar Riječki i čelnik Odbora bjegunaca iz Rijeke i okolice. Brat je pjesnika Ive Grohovca Riječanina (1875.-1914.) koji je na njega izvršio veliki utjecaj.

Ključne riječi: Benjamin Grohovac, profesor, Savjetujući odbor za Rijeku i kotar Riječki, Odbor bjegunaca iz Rijeke i okolice, Ivo Grohovac Riječanin

Benjamin Grohovac

1. Situacija u tadašnjoj Rijeci koncem Prvoga svjetskog rata u prvim danima poraća

Koncem Prvoga svjetskog rata dolazi do raspada višenacionalne Austro-Ugarske Monarhije kojemu su pomogla i nastojanja pojedinih naroda za osnutkom svojih nacionalnih državnih tvorevina. Poslijeratne promjene zahvatile su i tadašnju Rijeku¹ u kojoj je u listopadu 1918. godine osnovana Narodna organizacija Rijeka-Sušak, čiji je cilj bio promicati hrvatske interese te sjediniti Slovence, Hrvate i Srbe u jednu državu. Time bi se i riješila budućnost Rijeke i Sušaka.² U tome je pravcu išla odluka Hrvatskoga sabora od 29. listopada tekuće godine o odcjepljenju hrvatskih zemalja iz Monarhije i proglašenje Države Slovenaca, Hrvata i Srba.³ Posljedično tome, već istoga dana kraljevski guverner Zoltan Jekelfalussy predao je vlast u tadašnjoj Rijeci predstavnicima Mjesnoga odbora Narodnog vijeća SHS.⁴ Idućega je dana povjerenik Narodnoga vijeća SHS iz Zagreba Konstantin Rojčević, u nazočnosti Odbora Narodnog vijeća za Rijeku i Sušak, izvršio primopredaju Kraljevskoga gubernija vladi Narodnog vijeća SHS u Zagrebu.⁵ Ukazom bana Hrvatske, Slavonije i Dalmacije Ivana Palačeka od 31. listopada velikim županom za grad Rijeku i okolicu proglašen je Rikard Lenac.⁶

Paralelno s navedenim, 30. listopada osnovano je Talijansko narodno vijeće koje nije prihvatilo ovakav razvoj političko-pravne situacije, zahtijevajući da tadašnja Rijeka uđe u sastav Kraljevine Italije.⁷ Pod izlikom zaštite javnoga mira u gradu, 19. studenog talijanske vojne jedinice okupirale su tadašnju Rijeku, a idućega dana i Sušak te Trsat,⁸ o čemu je u svojim bilješkama podatke ostavio R. Lenac.⁹ Situacija je zaoštrena ulaskom američkoga bataljuna u grad 19. studenoga, što je pokazalo da

- 1 Riječ je o prostoru desno od potoka Rječina, dok se istočno od njega nalazio Sušak s Trsatom. Usp. Petar Strčić, *Osnovne odrednice u povijesti Rijeke*, Rijeka, I, 1, Rijeka, str. 18. i dalje; Bosiljka Janjatović, *Rijeka u razdoblju 1918-1941. godine*, isto, str. 74 i dalje.
- 2 Usp. Željko Bartulović, *Sušak 1919.-1947. Državnopravni položaj grada*, Rijeka, 2004.
- 3 Ferdo Čulinović, *Rijeka u državnopravnom pogledu*, Zbornik – Rijeka, Zagreb, 1953., str. 282; Daniel Patafta, *Privremene vlade u Rijeci (listopad 1918. – siječanj 1924.)*, Časopis za suvremenu povijest, 38, 1, Zagreb, 2006., str. 198.
- 4 Daniel Patafta, *Promjene u nacionalnoj strukturi stanovništva grada Rijeke od 1918. do 1924. godine*, Časopis za suvremenu povijest, 36, 2, Zagreb, 2004., str. 687.
- 5 *Povijest Rijeke*, Rijeka, 1988., str. 287.
- 6 *Predaja guvernerove palače i ureda*, Primorske novine, 249, Sušak, 30. 10. 1918., str. 2.
- 7 Milan Marjanović, *Londonski ugovor iz godine 1915. Prilog povijesti za Jadran 1914-1917*, Zagreb, 1960., str. 445-449.
- 8 *Ulazak talijanske vojske*, Primorske novine, 266, Sušak, 20. 11. 1918., str. 1.
- 9 DAR, fond: Ostavština Rikarda Lenca.

Ivo Grohovac Riječanin (1875.-1914.)

tzv. Riječko pitanje poprima svjetski kontekst.¹⁰ Ubrzo su se iskristalizirala tri moguća rješenja riječkoga pitanja. Aneksionističko rješenje zagovaralo je sjedinjenje tadašnje Rijeke s Italijom, a podržavali su ga tamošnji Talijani i talijanaši. Način svraćanja pozornosti na njihovu politiku bila su učestala okupljanja stanovnika koji su isticali parole poput „Italia o morte“/“Italija ili smrt“, a pratili su ih i neredi na kojima su izražavali protivljenje protivničkoj ideji.¹¹

Rješenje koje je zagovaralo hrvatsko stanovništvo tadašnje Rijeke bilo je djelovanje u skladu sa spomenutom odlukom Mjesnoga odbora Narodnoga vijeća SHS Rijeka-Sušak te novim razvojem političko-pravne situacije, odnosno ujedinjenjem Države SHS sa Kraljevinom Srbijom 1. prosinca 1918. godine i stvaranje Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca.¹² Treće rješenje bilo je ono riječkoga autonomaškoga pokreta i pobornika političara Ricarda Zanelle koji je predlagao autonomiju tadašnje Rijeke.¹³

Aneksionistima je na ruku išla činjenica da od 19. studenoga vlast u gradu vodi Talijansko narodno vijeće, koje je potisnulo Mjesni odbor Narodnoga vijeća SHS Rijeka-Sušak, a podršku su imali u talijanskoj okupacijskoj vojsci te netom osnovanoj

10 *Dolazak američkog bataljuna*, Primorske novine, 70, Sušak, 27. 3. 1919, str. 2.

11 Giovanni Host Venturi, *L'impresa Fiumana*, Roma, 1976., str. 63.

12 B. Janjatović, n. dj., str. 77.

13 D. Patafta, *Privremene vlade*, n. dj., str. 209.

Riječkoj dobrovoljačkoj legiji, koja je između ostaloga, na piku imala zaposlenike hrvatske nacionalnosti i primoravala njihove poslodavce da ih otpuštaju.¹⁴ Očekivana reakcija Međusavezničkoga vijeća u Parizu uslijedila je tek koncem kolovoza 1919. godine, i to nakon što je legija u srpnju navedene godine izazvala sukobe s francuskim vojnicima u gradu u kojima je poginulo ili ranjeno nekoliko vojnika.¹⁵ Međusavezničko vijeće donijelo je odluku da se umjesto Talijanskome narodnom vijeću, vlast u gradu povjeri upravi pod kontrolom savezničke vojne misije, a, osim toga, misija je dobila civilnu upravu nad Rijekom i Sušakom te kontrolu nad izborima koji su trebali uslijediti.¹⁶ No, sve to ostalo je mrtvo slovo na papiru, obzirom da je u rujnu 1919. godine u Rijeku stigao Gabriele D'Annunzio, a spomenuta legija na čelu s Giovanijem Hostom Venturijem pružala mu je logističku potporu.¹⁷

Valja istaknuti da je potkraj 1918. godine Talijansko narodno vijeće organiziralo popis stanovnika s tobožnjim ciljem izdavanja knjižica za racionalnu potrošnju živežnih namirnica, tzv. aprovizaciju. Pravi cilj bio je utvrditi nacionalnu strukturu riječkih stanovnika te provesti plebiscit o tome kojoj će državnoj strukturi grad pripasti, Kraljevstvu SHS ili Kraljevini Italiji.¹⁸

Hrvatsko stanovništvo u gradu i prije dolaska D'Annunzia u grad u više je navrata doživjelo neugodne situacije. Tako su u svibnju 1919. godine „giovannotti“, članovi prijeratnih aneksionističkih organizacija koje će masovno pristupiti Riječkoj dobrovoljačkoj legiji, katranom premazali sve reklamne ploče na radnjama u vlasništvu Hrvata.¹⁹ Dolaskom D'Annunzia takve su se i slične aktivnosti intenzivirale,²⁰ a njihov je rezultat bio protjerivanje hrvatskoga stanovništva iz samoga grada i njegove okolice. Proganjanje stanovništva iz Rijeke i Istre u razdoblju talijanske okupacije datira još od studenooga 1918. godine, pa je Narodno vijeće SHS koncem listopada navedene godine imenovalo Matka Laginju na mjesto povjerenika za Istru.

14 D. Patafta, *Promjene u nacionalnoj strukturi*, n. dj., str. 689.

15 B. Janjatović, n. dj., str. 76.

16 Bogdan Krizman, *Vjekoslav Spinčić na pariškoj mirovnoj konferenciji*, Jadranski zbornik, 9, Rijeka-Pula, 1975., str. 15.

17 O tome: Usp. Ferdo Čulinović, *Riječka država. Od Londonskog pakta i Danuncijade do Rapalla i aneksije Italiji*, Zagreb, 1953.; Ljubinka Toševa Karpowicz, *D'Annunzio u Riječi: mitovi, politika i uloga masonerije*, Rijeka, 2007.

18 Vlado Oštrić, *Zaboravljena disertacija o povijesti Rijeke*, Jadranski zbornik, 9, Rijeka-Pula, 1975., str. 459.

19 *Napadi giovanota*, Primorske novine, 108, Sušak, 14. 5. 1919., str. 1; D. Patafta, *Promjene u nacionalnoj strukturi*, n. dj., str. 688.

20 Nikola Crnković, *Procjena šteta nastalih uslijed D'Annunzijeve okupacije Rijeke*, Argumenti, 1-2, Rijeka, 1983., str. 89-103.

Jedan od glavnih zadataka toga tijela bilo je pružanje pomoći i zbrinjavanje istarskih prognanika. U tome razdoblju i Mjesni odbor Narodnoga vijeća SHS Rijeka-Sušak odradio je veliki posao za stanovnike Istre, obzirom da je talijanska vlast ondje ukidala odbore Narodnoga vijeća SHS, pa se stanovništvo obraćalo riječko-sušačkome odboru. Zbog obima zadataka, navedeni je odbor u prosincu 1918. godine osnovao Istarski pododbor, čiji je zadatak bio brinuti za istarske prognanike na njihovu putu ka unutrašnjosti Hrvatske. Obzirom na brojne prognanike, odbor je u Bakru uspostavio ispostavu koja je imala zadatak opskrbiti prognanike i olakšati im put ka središnjoj Hrvatskoj, a na njezinu čelu nalazio se odvjetnik Julije Matković.²¹ U lipnju 1919. umjesto dotadašnjega Povjerenstva za Istru, osnovan je Odsjek za Istru koji je djelovao unutar Povjereništva za unutarnje poslove hrvatsko-slavonske vlade.²²

U kolovozu iste godine odsjek je Predsjedničkom uredu Zemaljske vlade u Zagrebu predložio da njegovu nadležnost danu mu pri osnutku proširi i na prostor tadašnje Rijeke ili da se osnuje poseban Odsjek za grad Rijeku.²³ Predsjednički ured odlučio se za drugi navedeni prijedlog pa je tako osnovano novo tijelo, Odsjek za Rijeku, a u rujnu je imenovan „savjetujući odbor za Rijeku i kotar Riječki“ u koji su imenovani Špiro Čakić, Benjamin Grohovac, Albin Jagodnik, Bogdan Polić, Marijan Šoić, Milivoj Korlević, Marko Krema i Vilim Šafranko. Istoga mjeseca u Zagrebu je osnovan i Odbor bjegunaca iz Rijeke i okolice čiji je predsjednik bio Benjamin Grohovac. Zadatak toga odbora bio je „(...) prihvat, smještaj, razmještaj, zapošljavanje i osiguranje novčane potpore za prognanike iz Rijeke i okolice“.²⁴ Početkom listopada 1919. godine odbor je uputio dopis hrvatskome banu Palačeku s dvojakim ciljem: traženje znatnijih sredstava za svoje djelovanje te upozoravanje na vrlo teško stanje hrvatskoga stanovništva u Rijeci i okolici nakon dolaska D'Annunzija, ističući: „*Provalom D'Annunzijeve vojske na Rijeku i Sušak i nastupom teških prilika po jugoslavene uopće, a po javne namještenike napose na Rijeci i u kotaru Sušak, prinuždeni su bili oni, da bijegom spase goli život. Ogromna većina javnih namještenika pobjegla je sa Sušaka sa svojim obiteljima. U brzini bijega jedva da su ponijeli sa sobom i najnužnije, tako da mogu da kažu: 'što je ruha, na meni je, što je kruha u meni je!' Rasijaše se onamo od Bakra do Zagreba, kuda koji, te su izvrgnuti najtežoj*

21 Maja Polić, *Bakarski učitelj Julije Matković*, Bakarski zbornik, 15, Bakar, 2016., str. 163-172.

22 Željko Klaić, *Politički Matka Laginje od 1918. do 1930. godine*, Ivan Matetić Ronjgov. Zbornik, 5, Rijeka, 1996-1997., str. 170.

23 Mihael Sobolevski, *Egzodus Hrvata iz Rijeke u vrijeme D'Annunzijeve vladavine (rujan 1919.-siječanj 1921.)*, Rijeka, IV, 1.-2., Rijeka, 1998.-1999., str. 78.

24 Isto.

bijedi, očaju i gladi u punom smislu riječi.“²⁵

Ivan Perović bilježi da je 1920. g. u Rijeci osnovana Riječka jugoslavenska demokratska stranka na čijem se čelu nalazio upravo Grohovac.²⁶ Sjedište stranke bilo je u Zagrebu i izdavala je svoje glasilo.

2. Što znamo o Benjaminu Grohovcu?

Među osobama koje su dobile zadatak sudjelovati u radu Savjetujućega odbora za Rijeku i kotar Riječki ili pak stati na čelo Odbora bjegunaca iz Rijeke i okolice, bio je Benjamin Grohovac. Podatke o njemu nalazimo u dosjeu pohranjenome u registri Prve hrvatske sušačke gimnazije u Rijeci, temeljem koje je nastala leksikonska jedinica o Grohovcu, objavljena 2017. godine u izdanju navedene gimnazije.²⁷

Benjamin Mihajlo Grohovac rođen je u Grohovu na području tadašnje Rijeke 2. veljače 1880. godine. U „Službeničkom listu“ datiranome 5. lipnja 1931. g. u Sušaku, kojega je idućega dana potpisao ravnatelj škole Ivo Brgić,²⁸ zabilježeno je da je osnovnu školu završio u tadašnjoj Rijeci 1891. godine,²⁹ dok je gimnaziju završio u Rijeci i Sušaku,³⁰ položivši ispit zrelosti 18. rujna 1900. godine. Pretpostavljam da je bio izvrstan učenik obzirom da je školske 1897./1898. i 1898./1899. godine primao stipendiju Zaklade župnika i opata Ivana

Benjamin Grohovac

25 HDA, fond: Iseljenički komesarijat, preneseno iz M. Sobolevski, n. dj., str. 79.

26 Ivan V. Perović, *Crtice iz okupiranog Sušaka*, Sušak, 1934., str. 40.

27 Ratko Dušević, *Benjamin Grohovac*, Leksikon istaknutih učenika gimnazije, Sušak-Rijeka, 2017., str. 100.

28 Broj 10-12.

29 U Matici sposobnik za učitelje Kr. nautičke škole u Bakru, knjiga 1, stoji da je tri razreda pučke škole završio u Kozali, dok je četvrti razred pohađao u Rijeci. Također, da je nakon završetka gimnazije tri godine pohađao bogoslovske nauke u biskupijskome sjemeništu u Senju. Kako piše Mile Bogović, studirao je od 1900. do 1903., nakon čega je napustio studij i prešao na fakultet u Zagreb. M. Bogović, *Visoko školstvo na području Riječko-senjske metropolije*, Zagreb-Rijeka, 1999., str. 50.

30 Odlukom tadašnje Vlade, gimnazija je tijekom proljetnih praznika školske 1895./1896. godine iz tadašnje Rijeke premještena u Sušak.

PROSVJEDNA SKUPŠTINA PROTI TALIJANSKOG NASILJA ODRŽANA U ZAGREBU DNE 28. RUJNA O. G.: MNOGOBROJNO OPCIINSTVO SLUŠA NA JELAČICEVU TRGU GOVOR PROF. GROHOVCA SA SUŠAČKE GIMNAZIJE.

Fiamina³¹ u iznosu od devedeset i dvije forinte po semestru, a 1898./1899. nalazimo ga u popisu učenika kojima je otpisom podijeljen oprost od plaćanja školarine.³² Za vrijeme školovanja pisao je rodoljubne pjesme što je vjerojatno imalo odjeka kod Fiamina, koji je u njemu očito vidio budućega riječkoga rodoljuba te mu je podijelio stipendiju.³³ Jednako tako, uz Grohovčevo ime stoji zabilješka da mu je otac preminuo, stoga je i to možebitan razlog Fiaminove velikodušnosti.

Studij povijesti i geografije završio je na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu u ljeto 1906. godine. Pred kr. ispitnim povjerenstvom za kandidate srednjoškolskog učiteljstva u Zagrebu je 27. travnja 1909. g. položio stručni ispit te je osposobljen za

31 Ivan Fiamin (Volosko, 1833. - Rijeka, 1890.) Bogoslovni studij započeo je u Senju, završio ga je u Beču 1856. godine, te postao kateheta u gimnaziji i prefekt sjemeništa u Senju. Na poticaj riječkih Hrvata premješten je u Rijeku za člana riječkoga gradskog zastupstva i zastupnika riječkoga kap-tola u Hrvatskom saboru (1865.-1867.). Bio je gorljiv rodoljub i borac za hrvatska prava. Bavio se pretežito prevoditeljskim i književnim radom u okviru hrvatskoga preporodnoga gibanja i težnje da se europski kulturni duh prijevodima odabranih naslova približi hrvatskoj sredini. Njegovo izvorno djelo Radnja čovjeku dužnost i blagodat (Zagreb, 1870.) ne očituje samo autorovu pučko-prosvjetiteljsku nakanu nego ga otkriva i kao vrsnog mislioca koji svoje spoznaje o čovjekovoj materijalnoj i duhovnoj kulturi oblikuje u povijesnu antropološko-sociološku raspravu. Kao pripadnika riječke filološke škole i kao Kurelčevog učenika, Fiamina su suvremenici cijenili, ne samo radi prosvjetiteljsko-odgojnih odlika njegova djela, nego i zbog dotjeranog jezičnog izričaja (H. Badalić). Za života i nakon smrti djelovala je Zaklada Fiamin za pomoć siromašnoj djeci. R. Dušević, Fiamin Ivan, n. dj., str. 82, 83.

32 1899. Muška gimnazija, Popis učenika i iskaz uplaćene školarine za 1898/1899.

33 R. Dušević, n. dj.

profesora povijesti i geografije.³⁴ U dokumentu se navodi da se u govoru i pismu služi srpsko-hrvatskim, slovenskim i talijanskom jezikom, a razumije i piše i njemački jezik. Nadalje, da je jugoslavenske narodnosti, rimokatoličke vjere, a kao njegova zavičajnost naveden je Sušak. Kao mjesto u državnoj službi navodi se četvrta A grupa prve kategorije Državne realne gimnazije u Sušaku.

U doba mobilizacije u nekadašnjoj Austro-Ugarskoj Monarhiji 31. prosinca 1914. godine bio je proglašen sposobnim, ali nije služio vojsku.

U međuvremenu, 28. prosinca 1907. Grohovac se u župi sv. Lovinca u Škednji (predio Trsta) vjenčao kućanicom Marijom Olgom Sancin iz navedena mjesta, koja je ondje i rođena 7. rujna 1885. godine u obitelji trgovca Antuna i kućanice Marije. Kumovi na vjenčanju bili su veterinarski asistent Franjo Cek i trgovac Ernest Demarchi. Grohovci su u braku dobili četvero djece: Zrinjka (rođenoga 16. srpnja 1909.), Krstu (rođ. 16. kolovoza 1910.), Stojana (rođ. 22. lipnja 1912.) i Vesnu (rođ. 20. travnja 1920.). Prema dokumentu iz 1931. godine, Zrinjko je u doba nastanka dokumenta bio student četvrte godine studija u Zagrebu, Krsto poručnik intendanta II. Pionirskog puka u Karlovcu, Stojan maturant osmoga razreda gimnazije u Sušaku, a Vesna učenica četvrtoga razreda osnovne škole u Zagrebu. U istome dokumentu stoji napomena da je u slučaju mobilizacije Grohovac raspoređen kao „redovan“ u nadležnom vojnom okrugu u Karlovcu.

Dekretom hrvatsko-slavonsko-dalmatinske Vlade od 20. kolovoza 1907.³⁵ imenovan je namjesnim učiteljem u kr. nautičkoj školi u Bakru, položivši prisegu 31. kolovoza iste godine. Vlada ga je dekretom od 20. kolovoza 1909.³⁶ imenovala pravim učiteljem, a dekretom od 14. svibnja 1915.³⁷ podijeljen mu je naslov „profesor“.³⁸

Dekretom Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu od 9. srpnja 1918.³⁹ kojega je potpisao ban M. Rojc, u istom je svojstvu i prihodima premješten u kr. realnu gimnaziju u Sušaku, s obvezom da prema potrebi preuzme i sate u kr. trgovačkoj akademiji u Sušaku. Istim mu se dopisom nalaže da se najkasnije do početka školske 1918./1919. godine navedenim dekretom javi ravnateljstvu gimnazije u Sušaku. Profesorska dužnost u Bakru završila je 31. kolovoza iste godine.

34 U dokumentu stoji da mu je 27. travnja 1909. izdana svjedodžba pod brojem 79.

35 Dokument nosi broj 18.022.

36 Broj 18.941.

37 Broj 14.674.

38 Matica sposobnik za učitelje Kr. nautičke škole u Bakru, knjiga 1.

39 Broj 18.816/1918.

U Kraljevskoj realnoj gimnaziji u Sušaku djelovao je od 1918. do 1931., predajući povijest, zemljopis, talijanski jezik i krasopis. U prosincu 1924. obavještenjem Ministarstva prosvjete odlikovan je redom sv. Save petog stupnja, i to prigodom proslave državnog i narodnog ujedinjenja na prijedlog ministra prosvjete. Ministarstvo prosvjete Kraljevine SHS u Beogradu dana 20. ožujka 1924.⁴⁰ donijelo je rješenje prema kojemu je Grohovac, odlukom komiteta Ministarstva, prema odredbi čl. 224., 226. i 229. Zakona o činovnicima i ostalim državnim službenicima građanskog reda od 31. srpnja 1923., preveden i razvrstan u petu grupu prve kategorije šestog stupnja. Odlukom velikog župana Primorsko-krajiške oblasti od 16. rujna 1925.⁴¹ preveden je u sedmi stupanj, a odlukom Ministarstva prosvjete od 13. rujna 1927.⁴² unaprijeđen je u grupi preveden je u osmi stupanj osnovne plaće prve kategorije.⁴³ Rješenjem Ministarstva prosvjete od 23. studenoga 1929.⁴⁴ razvrstan je po novom zakonu o srednjim školama i za napredovanje u grupi dana 1. listopada 1929. te mu je priznato dvadeset i dvije godine i jedan mjesec radnoga staža za treću grupu. Uslijedila je odluka Prosvjetnoga odjeljenja Savske banovine u Zagrebu od 26. listopada 1931.⁴⁵ preveden je u četvrtu grupu.

Godine 1931. Grohovac je načelniku prosvjetnoga odjeljenja dostavio molbu za premještanjem iz Sušaka u bilo koju zagrebačku srednju školu, i to zbog školovanja djece na zagrebačkome sveučilištu. Isti je molbu proslijedio Odjeljenju za srednju nastavu Ministarstva prosvjete u Beogradu.⁴⁶ Odlukom Ministarstva prosvjete od 21. prosinca 1931.⁴⁷ premješten je u Državnu III. mušku realnu gimnaziju u Zagrebu, razrješenje dužnosti bilo je 28. prosinca iste godine. Konačno, naređenjem Prosvjetnoga odjeljenja Savske banovine u Zagrebu od 3. ožujka 1932.⁴⁸ van snage stavljena je spomenuta odluka od 26. listopada 1931. godine. U Državnoj realnoj gimnaziji u Zagrebu djelovao je do 1942., kada je umirovljen. Bila mu je ponuđena mogućnost daljnje nastave predmeta talijanski jezik, ali to je odbio jer nije htio u to ratno vrijeme promicati talijanske interese u Hrvatskoj. Preminuo je u Zagrebu 1957. godine.

40 Broj 4937.

41 Broj 3450.

42 Broj 20.950.

43 U napomeni stoji da je isto učinjeno ukazom Njegova Veličanstva od 20. rujna 1927., broj 30.317. Dekretom velikog župana Primorsko – krajiške oblasti od 14. rujna 1928. Broj 16.153.

44 Broj 38.419.

45 Broj 72.323.

46 Broj 80501.

47 Broj 44.580.

48 Broj 12.095.

Zapitamo li se što je ponukalo Benjamina Grohovca da se uhvati u koštac s politikom, ne smije nam promaknuti činjenica da je riječ mlademu bratu novinara, književnika i domoljuba Ive Grohovca Riječanina (Rijeka, 21. 6. 1875.-Rijeka, 28. 4. 1914).⁴⁹ Ivo Grohovac pohađao je pučku školu u rodnom mjestu, no, obolivši od tuberkuloze, bio je primoran prekinuti daljnju naobrazbu. Unatoč tome, uspješno se okušao u novinarstvu, a 1909. godine pokrenuo je list *Riječki glasnik*. U edicijama poput *Narodnoga lista*, *Novoga hrvatskog radnika*, *Hrvatskoga prava*, *Istarskoga pučkog koledara*, *Riječkog novog lista* i *Riječkoga glasnika* objavio je mnogo pjesama domoljubne tematike i čakavske feljtone, koristeći se pseudonimima *Ivo Grohovac Dovičić*, *Ivan Dovičić*, *Ivo Riečanin*, *Riečanin*, *Ivan Riečanin*. Objavio je tri zbirke pjesama: *Riečanke* (Zagreb, 1906.), *Glasovi sa Kvarnera* (Rijeka, 1909.), *Rijekom i Reščinom* (Rijeka, 1912.).

U predgovoru Riječaninove edicije *Glasovi sa Kvarnera*, kojega je autor Rudolf Franjin Magjer posvetio „Riječkim Hrvatima“, istaknuto je kako Grohovac Riječanin „(...) slavi i veliča grudu“. I ne samo to: „On nas upravo sili, a gdje treba i kori, što nismo valjani Hrvati, pa da uzljubimo pravom vatrenom ljubavi sve ono, što je naše, što nam po Bogu i pravici pripada, a što tudjinac grabi, ruši i prisvaja.“. Po Franjin Magjeru, Grohovac Riječanin u svojim napisima daje do znanja da „Nije dosta biti Hrvat tek onako rječju ili, a to je najčešće: kod čašice vina, već ‘uzljubiti svoje, vazda i svi treba da su Hrvati, a hrvatstvo svoje, gdje treba: braniti i obraniti; po gotovo tamo, na onomu tlu, gdje skoro umro je’.“.

Pretpostavljamo da je pod utjecajem svojega brata, a vjerojatno i u spomen njegova preranoga preminuća, Benjamin Grohovac krenuo u praktičnu realizaciju vlastitih i bratovih političkih stajališta. Smirivanjem burnih političkih aktivnosti u Rijeci, utihnuo je i politički angažman Benjamina Grohovca.

3. Zaključak

U politički vrlo teškom i burnom razdoblju poraća, kada je teritorij Rijeke i okolice bio predmetom interesa talijanske politike, na sceni se našao profesor Benjamin Grohovac, koji se uhvatio u koštac s političkim nevoljama i zadacima. Iako o njemu nije mnogo pisano, smatram da je njegov kako politički, tako i nastavni obol znatan i da mu treba posvetiti pozornost, kao i cijeloj njegovoj obitelji, a ponajviše bratu Ivanu Grohovcu Riječaninu.

49 Vinko Antić, Rijeka u hrvatskoj književnosti XIX i početkom XX stoljeća, Rijeka. Zbornik. Zagreb, 1953., str. 510-511.

Maja Polić

A contribution to the knowledge of the life and work of Benjamin Grohovac

SUMMARY

At the end of World war I comes the dissolution of the multinational Austro-Hungarian Monarchy, aided by the efforts of individual nations to establish their national states. The post-war changes also affected Rijeka at that time (a city on the right bank of the Rječina brook), in which in October 1918. was established the *Narodna organizacija Rijeka - Sušak*, which aimed to promote Croatian interests and unite Slovenes, Croats and Serbs into one state. In this direction went the decision of the Croatian parliament of October 29, 1918. on the secession of Croatian countries from the Monarchy and the proclamation of the State of Slovenes, Croats and Serbs. By the decree of the Ban of Croatia, Slavonia and Dalmatia, Ivan Palaček, on October 31, Rikard Lenac was proclaimed the county head (veliki župan) of the city of Rijeka and the surrounding area. At the same time, the Italian National Council was established in Rijeka, which did not accept this development of the political and legal situation, demanding that Rijeka becomes part of the Kingdom of Italy. Under the pretext of protecting public peace in the city, on November 19, Italian military units occupied Rijeka, and the following day also Sušak and Trsat. The situation was aggravated by the entry of a US battalion into the city on November 19, which showed that the so-called Rijeka question took on a worldwide context. Three possible solutions to the Rijeka issue soon became clear: the annexationist, for a union with the Kingdom of Italy, for a union with the newly established Kingdom of SCS, and for ensuring the autonomy of the then Rijeka. In September 1919., Gabriele D'Annunzio arrived in Rijeka and attacks on the Croatian population intensified. Their result was the expulsion of the Croatian population from the city itself and its surroundings. Because of the unbearable situation for the Croatian population, an "Advisory committee on Rijeka and the Rijeka district" was soon established and also a "Committee of refugees from Rijeka and its surroundings" with the task of providing accommodation and financial support for displaced persons from Rijeka and its surroundings. Among the persons given the task of participating in the work of the said bodies and take the lead was professor Benjamin Grohovac (Grohovo near Rijeka, February 2, 1880. - Zagreb, November 21, 1957.), a teacher at the Nautical school in Bakar (1907. – 1918.), at the Royal high school in Sušak (1918. – 1931.), where he taught

history, geography, Italian language and calligraphy, and at the State high school in Zagreb (1931. – 1942.). Benjamin Grohovac is the brother of journalist, writer and patriot Ivo Grohovac Riječanin (Grohovo near Rijeka, June 21, 1875. - Rijeka, April 28, 1914.), under whose influence, and probably in memory of his untimely passing, Benjamin Grohovac set out into the practical realization of his own and his brother's political views. With the calming down of turbulent political activities in Rijeka, the political engagement of Benjamin Grohovac also quieted down.

Maja Polić

Un contributo alla conoscenza della vita e del lavoro di Benjamin Grohovac

RIASSUNTO

Alla fine della Prima guerra mondiale venne la dissoluzione della multinazionale Monarchia Austro-ungarica, aiutata dagli sforzi delle singole nazioni per stabilire i loro stati nazionali. I cambiamenti del dopoguerra interessarono anche Fiume a quel tempo (una città lungo la riva destra del torrente Rječina), nella quale nell'ottobre del 1918. fu istituita la *Narodna organizacija Rijeka - Sušak*, che mirava a promuovere gli interessi dei croati e ad unire i sloveni, i croati e i serbi in un unico stato. In questa direzione andava la decisione del Parlamento croato del 29. ottobre 1918. sulla secessione dei paesi croati dalla Monarchia e la proclamazione dello Stato dei sloveni, croati e serbi. Con il decreto del bano della Croazia, Slavonia e Dalmazia, Ivan Palaček, il 31. ottobre Rikard Lenac è stato proclamato grande zupano (veliki župan) di Fiume e dell'area circostante. Allo stesso tempo, a Fiume fu istituito un Consiglio nazionale italiano, che non accettò questo sviluppo della situazione politica e legale, chiedendo che Fiume facesse parte del Regno d'Italia. Con il pretesto di proteggere la pace pubblica in città, il 19. novembre le unità militari italiane occuparono l'allora Fiume e il giorno seguente anche Sušak e Trsat. La situazione fu aggravata dall'ingresso di un battaglione americano in città il 19. novembre, che ha dimostrato che la cosiddetta questione di Fiume assume un contesto mondiale. Presto diventarono chiare tre possibili soluzioni della questione di Fiume: l'annessionista, per l'unione con il Regno d'Italia, per l'unione con il Regno dei SCS di recente costituzione, e per garantire l'autonomia dell'allora Fiume. Nel settembre 1919. Gabriele D'Annunzio arrivò a Fiume e gli attacchi alla popolazione croata si intensificarono. Il loro risultato fu l'espulsione della popolazione croata dalla città stessa e dai suoi dintorni. A causa della situazione insopportabile per la popolazione croata, è stato presto istituito un "Comitato consultivo per Fiume e il Distretto di Fiume" e un "Comitato per i profughi di Fiume e dei suoi dintorni" con il compito di fornire alloggi e sostegno finanziario agli sfollati di Fiume e dintorni. Tra le persone incaricate di partecipare al lavoro di tali corpi e di prendere il controllo c'era il professore Benjamin Grohovac (Grohovo vicino a Fiume, 2 febbraio 1880. - Zagabria, 21 novembre 1957.), insegnante presso la Scuola nautica di Buccari (1907. – 1918.), nel Regio ginnasio a Sušak (1918. – 1931.), dove insegnò storia, geografia, lingua

italiana e calligrafia e nel Ginnasio statale a Zagabria (1931. – 1942.). Benjamin Grohovac è il fratello del giornalista, scrittore e patriota Ivo Grohovac Riječanin (Grohovo vicino a Fiume, 21. giugno 1875. - Fiume, 28. aprile 1914.), sotto la cui influenza, e probabilmente in memoria della sua prematura scomparsa, Benjamin Grohovac partì nella realizzazione pratica delle proprie opinioni politiche e di suo fratello. Con la pacificazione delle turbolente attività politiche a Fiume, l'impegno politico di Benjamin Grohovac si calmò.